

TEKNOLOJİNİN MEDYA ARAÇLARINA ETKİSİ VE YAZILI BASININ DURUMU

Yrd.Doç.Dr. A.Oğuzhan KAVAKLI*

ÖZET

Tüm üretim çeşitlerinde kalitenin yükselmesine katkılarıyla gelişmesi için çaba sarfedilen teknoloji; medya sektöründe sağladığı faydalarla birlikte olumsuz gelişmeleri de beraberinde getirmektedir. Genel olarak istihdam daralması ve tekelleşme ile olumsuzluklara neden olan teknik gelişmeler doğru yönetilip yönlendirilmediğinden yazılı basında büyük yaralar açmaktadır. Yazılı basından güç alan internet gazeteciliği izleyici sayısını artırırken gazete ve dergilerde tirajların düşmesi, medyanın bu dalını bitme noktasına getirmektedir.

TRT'nin ilk radyo yayını yaptığı tarihten kısa bir süre sonra başladığı haber saatleri(ajans bültenleri) ve "Haber Yazdırma" saatleriyle yazılı basın desteklenirken televizyon ve internet gazeteciliğinden olumsuz etkilenme söz konusu olmuştur. Son günlerde kitle iletişim araçlarına giren "3G Teknolojisi" de tedbir alınmadığı ve kendisine çeki düzen vermediği takdirde yazılı basını bitkisel hayata sokacağını göstermektedir. 3 yılda gazete tirajları 1 milyon düşmüştür. Çıkış yolu araştırmacı gazetecilik, özel haber ve yerel haberlerdir.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, yazılı basın, 3G

THE EFFECT OF TECHNOLOGY ON MEDIA AND SITUATION OF THE WRITTEN PRESS

Technology with the benefits in the media sector brings with it negative developments. Generally technological developments lead to employment contraction, monopolies and negativities on the other hand they damage to the printed press. Internet journalism is strengthened by the written press and increases number of viewers but this branch of the media has come to the end because circulation of newspapers and magazines decrease.

Written press was supported by news time (news agency) and news print time that TRT began shortly after the first radio broadcast of but it negatively influenced by television and internet journalism. If not taken measures 3G technology that included mass media recently will destroy written press. In the last three years newspaper circulation has fallen a million. The solutions are investigative journalism, specific news and local news.

Key Words: Technology, Written Pres, 3G.

---

* Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü

GİRİŞ

Tüm medya kuruluşlarında birincil hedef haberin, daha üzerinde dumanı tüterken hedefine (okuyucu, dinleyici, izleyiciye) ulaştırmaktır. Teknoloji geliştikçe hedefe bir adım daha yaklaşmış olur. Ancak bu süratin maliyeti bazen karşılanamaz boyutta olabilmektedir. Bir başka ifadeyle gelişen teknolojiye ayak uydurmak medya kuruluşlarını bir sorunlar yumağının içine sokmaktadır.

Mc Luhan medyayı alıcının katılımı ile ilgili olarak sıcak ve soğuk medyalar olarak ikiye ayırmaktadır. Mc Luhan'a göre, haberin zenginliği alıcının katılımı ile ters orantılıdır. Haber bakımından zengin olan bir mesaj alıcıdan fazla katılım beklemez. Buna sıcak mesaj denmektedir. Aksine, haber bakımından fakir olan bir mesaj, alıcıdan fazla katılım bekler ki bu da soğuktur. (Gürbüz, 1980:30) Mc. Lohan'ın yorumuna göre; sıcak medyaya, her bakımdan noksansız mesajlar ileten matbaa, radyo yayımları, sinema ve fotoğraf; soğuk medyaya ise mesajın tam bitmemiş olması nedeniyle, alıcının mesaja katılarak tamamlaması istenen söz, telefon ve TV örnek olarak gösterilmektedir.

Sevim Gürbüz, bu görüşe bağlı olarak, insanlığın çeşitli soğuk ve sıcak medya dönemlerinden geçtiğini, her medya döneminin belirli bir toplum şeklini getirdiğini belirterek tarihte ilk çağlarda soğuk medyanın daha sonra ise sıcak medyanın egemen olduğu fikrini ileri sürmektedir. İkinci evrede, yazının ve matbaanın ortaya çıkmasıyla yazılı basın egemen olmuştur.

Mc. Luhan, soğuk medya olarak sadece “söz”ün hakim olduğu zaman dilimini kastedip, yazılı basın için “sıcak medya” ifadesi kullanıldığından hatalı değerlendirmelere müsait bir ortam doğurmaktadır. Günümüzde medya; yazılı, sözlü ve görüntülü medya olarak sınıflandırılmaktadır. Ümit Atabek'e göre bugünkü anlamda gazetelerin dörtyüz yıldan fazla bir tarihi var. Radyo tarihi yüzyıla yaklaştı. Televizyon elli yıldır var (Alankaş, 2003:60). Bu tarihi geçmiş sıralamasıyla da ilk aşamada yazılı medya (gazete, dergi) ikinci aşamada sözlü medya(radyo), üçüncü aşamada ise görüntülü medya(televizyon) sayılmaktadır. İnternet Gazeteciliği sıralamada televizyondan sonra gelmesine rağmen çalışma sistemiyle yazılı basının içinde yer almakta, en çok da bu grubu etkilemektedir. Son olarak 3G teknolojisinin ülkemiz medyasında da kullanılmaya başlanmasıyla bu sınıflandırmada da bu sıralamada da değişiklik olması kaçınılmazdır.

Teknolojik gelişmeler bir taraftan medya kuruluşlarının kendi içlerinde teknik gelişmeler sağlarken, bu değişim ürün kalitesine yansımakta; diğer yandan da gazete, radyo, TV ve diğer kitle iletişim araçları birbirlerini etkilemektedir.

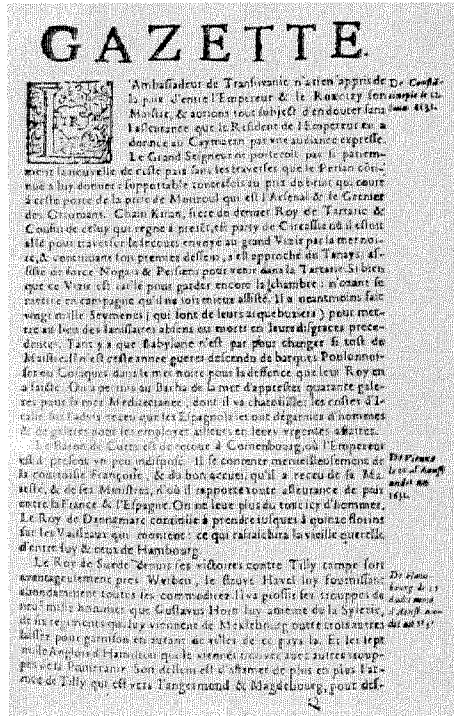
YAZILI BASIN MAĞARA DÖNEMİNE KADAR UZANIR

İletişimin başlangıcı olarak insanların anlamsız sesler çıkarmasıyla başladığı bilinse de kitle iletişimi mağara duvarlarına çizilen resimlerle başlamaktadır.

Aklın oluş çizgisinin ilk noktası, insanın kendisini ve çevresini anlamak çabasında toplanır. Anlamak istemekle başlayan aklın hareketi konuşma, söz yazı ve yazıyı başkasına aktarma ile haber sonucuna ulaşır. Basın, bu oluş doğrultusunda ortaya çıkmıştır.(Oral, 1967:22)

İşte bu nedenle, iletişimde öncelik anlamlı(kodlanmış) seslerle ve bu seslerin karşılık bulmasıyla en etkili haberleşme türü olan sözlü haberleşmeye aittir. Ancak, mağara duvarlarına çizilen resimlerle, bir taraftan iletişim iletiye gerilemiş, diğer yandansa kitlelere ulaşır, kitle iletişimine dönüşerek bugünkü yazılı basının başlangıcını oluşturmuştur.

Dünyada ilk gazetenin tarihi konusunda basın tarihi yazarları mutabakata varamamıştır. Bunların en çok taraftar toplayanı, tarihinin eskiliğiyle de akla yakın bulunan MÖ.1750 tarihinde III. Ramses devrine ait papirüs gazetelerdir. İsrail tarihçisi Flavius Jesep de Babilonyalılarda günlük olayları kaydeden vakanüvisler bulunduğunu, bunların bazılarının şehrin önemli yerlerine, sonradan fırınlanmış çamur tabletler astığını, bu tabletlerde bildiriler, doğal ve sosyal olaylar kaydedildiğini açıklar.

Dünyanın ilk gazeteleri arasında yer alan GAZETTE

Bunlara ilk duvar gazeteleri denilebilir.(Oral. 1967:24) Aynı kaynaklar Roma'da başka duvar gazetelerinin varlığından da söz etmektedir.

Fuat Süreyya Oral dünyanın en eski gazetesi olarak Çin'de bin yıl önce kurulan ve uzun süre yayıma devam eden Kin Pau gazetesinin varlığını savunmaktadır. Yazar ayrıca, bugün diğer basın tarihçileri tarafından da kabul edilen Acta Senatüs, Acta Publica, Acta Diurna gazetelerinden bahsetmektedir. Bunlardan Acta Senatüs M.Ö. 100-44 yıllarında Jül Sezar'ın emriyle, senato zabıtlarının yayınlanması için çıkarılmış, daha sonra bugünkü resmi gazetelerin de başlangıcı sayılan Acta Publica, bunu takiben de bildirilerin yayınlandığı Acta Diurna çıkmıştır.

Ülkemizde Türkçe olarak ilk yayınlanan gazete
1831'de çıkarılan Takvim-i Vekayi'dir

Ülkemizde ise Türkçe olarak ilk gazete 1831'de Sultan II. Mahmut'un izniyle kurulan Takvim-i Vekayi'dir.

Mağara dönemi sayılmazsa, gazetenin tarihi M.Ö. 1750'lere kadar uzanmaktadır. Radyo yayınları; 1907(Berlin-Kopenhag arası söz iletimi), 1910(ABD'de müzik yayını) 1914(Belçika'da konser iletimi) girişimleri ile 1920 yılı Şubat ayında Büyük Britanya'da başlamıştır. Televizyonda ise ilk çalışmalar 1860'lara kadar uzansa da, halka yönelik yayınlar 1929'da İngiltere ve Almanya, 1931'de Fransa'da yapılmıştır.

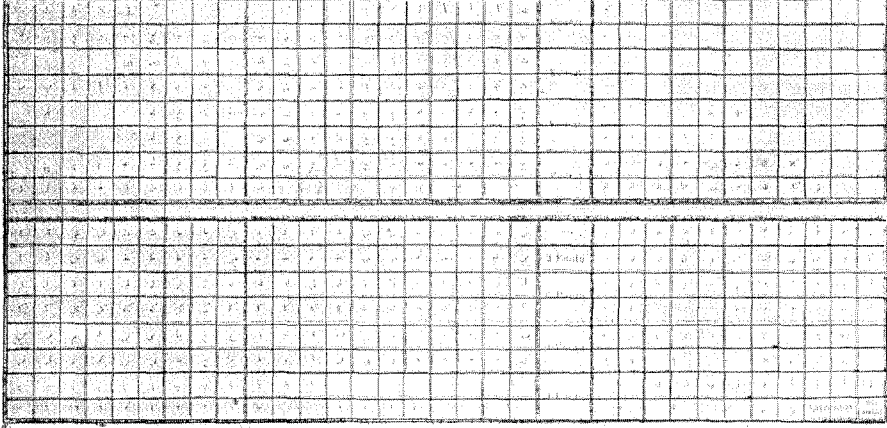
Özetle belirtmek gerekirse kitle iletişim araçlarının en eskileri yazılı basına aittir. Gazeteleri radyo ve televizyon izlemiştir.

GAZETE TİRAJLARI

Dünyada duvar gazetelerinin tek haneli tirajlarından bugün milyonlarla ifade edilen tirajlarına geçişlerinde, kullanılan baskı teknolojisinin de büyük rolü olmuştur.

Ülkemizde de, tek tek harflerin yan yana getirilmesiyle satırların oluşturulduğu kurşunla dizgide eski yazının kullanılışı, daha sonra latin harflerine geçiş, tipo'dan(yüksek baskıdan), ofsete(düz baskı) dönüşüm ve bilgisayarın bu teknolojiye girmesi bir taraftan baskıyı kolaylaştırırken, diğer yandan da gazete tirajlarını artırmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda 1728'de başlayan Türk-İslam matbaacılığı (1722'de kitap basımı ile ilgili uygulamalar yapılmıştır) Osmanlıca hurafatlarla(harflerle) çok zor bir baskı aşaması geçirmiştir. Dizgi başlıbaşına bir problemdir. Bir örnek vermek gerekirse, eski yazı harf kasalarında **(harflerin konulduğu bölmeli tahta çekmeceler)** 512 bölme bulunurken, yeni Türk alfabesiyle bölme sayısı 104'e (boşluk espaslarıyla 112'ye) inmiştir. Bu yeni sistemin getirdiği kolaylıklar yanında yeni hurufatlar ve matris(harf kalıbı) ihtiyacı zor karşılandığından başta İKDAM olmak üzere bazı gazeteler kapanmak zorunda kalmıştır.

Eski harflerle baskıda kullanılan hurufat kasalarında 512 bölme bulunmaktaydı

A	B	C	D	E	F	G	Ğ	Â	É	Ê	Ë	È	À	=	Q	W	X
H	I	J	K	L	M	N	İ	Î	é	è	ê	e	à	%	q	w	x
O	P	R	S	T	U	V	Ü	Û	?	!	§	&	/	+	ı	ô	û
«	(	]	S	*	Y	Z	Ö	Ç	1	2	3	4	5	6	7	8	9
j	-	ç	-	'	ı	î	ô	û	ğ	2 punt espas		/					
ü	b	c	d	e	s	s	f	g	h	3 punt espas							
z	l	m	n	i	o	ö	p	k	:	:	Tek karakter	4 punt espas					
y	v	u	t	Kelime arası espası	a	r	-	+	Büyük karakterler								

Yeni Türk alfabesiyle baskıya geçildiğinde
hurufat kasalarındaki bölme sayısı 104'e (espaslarla 112'ye) indi

Gazeteler 3 Kasım 1928'de kabul edilen Latin alfabesine, 8 ay önce geçerek eski Türkçeyle Latin alfabesini birlikte kullanmaya başladılar

Latin alfabesi 3 Kasım 1928'de kabul edilmesine rağmen gazeteler 8 ay öncesinden itibaren arap harflerinin yanında Latin alfabesini de kullanmaya başlamıştır.

1928 yılında en yüksek tiraja sahip gazetelerin toplam olarak ortalama günlük satışları 24-27 bin civarındadır (Bkz. Tablo 1)

Tablo 1: Gazetelerin 1928 Tirajları

Cumhuriyet	9 bin
Vakit	6-8 bin
Son Saat	5-6 bin
İkdam	4 bin
Akşam	bin

Kaynak: Oğuzhan Kavaklı, "Türk Basınında Tiraj Çıkması" s.14

1937-38 yıllarında ise dönemin en yüksek tirajlı gazetelerinin günlük ortalama satış rakamları 58 bin-75 binlere çıkmıştır. (Bkz. Tablo 2)

Tablo 2: Gazetelerin 1937-38 Tirajları

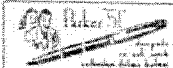
Cumhuriyet	25.000-28.000
Tan	20.000-25.000
Akşam	10.000-15.000
Son Posta	3.000-7.000

1950'lere gelindiğinde siyaset dünyasındanki değişimler yazılı basını da etkilemiş özellikle mizah dergilerinde tiraj patlaması yaşanmıştır. (Marko Paşa'nın tirajı 60 bin) Günlük gazetelerden Cumhuriyet ve Vatan gazetelerinin tirajları 40-50 binlere çıkmıştır. Hürriyet ve Milliyet yayına başlamış, Hürriyet gazetesi ilk sayısında objektifliğini göstermek için birinci sayfasından Celal Bayar ve İsmet İnönü'nün makalelerine yer vermiştir.

1 Mayıs 1948
Sayı 1
Hürriyet Gazetesi

Hürriyet

Ürdün ve Irak orduları Filistin'e girdi

İnönü'nün Makalesi

GAZETEMİZE YAZDIĞI BİR MAKALEDE İÇ VE DİŞ ME-SSELELERİ TAMAMİ İZDİREN DEĞİLETTİRİP DİYOR Kİ:

Dünyanın mevcut varlığına hiçbir silâhın bedeli, içinde Türkiye'nin demokrasinin gelişmesinde saklıdır ve bütün bir hayat içinde çalışılması gerektiği için hayati bir ehemmiyettedir.

Ürdün Kralı Abdulfah Arap ordularını başkomutanı oldu

Yahudi kitaları Kudüs şehrinin kapılarına dayandılar

Ürdün Kralı Abdulfah Arap ordularını başkomutanı oldu. Kudüs şehrinin kapılarına dayandılar.

BU GAZETE...

1948 yılında yayın hayatına başlayan Hürriyet Gazetesi, haber gazeteciliğinin de ilk örnekleri arasında yer aldı. Gazete tarafsızlığını göstermek için dönemin iki karşı görüşüne sahip liderleri, İsmet İnönü ve Celal Bayar'a aynı sayfada karşılıklı olarak yer vermişti.

YENİ BİR HİZMET ÖNSÖRÜ

Yeni bir hizmet önsürü... İsmet İnönü'nün makalesinde, Türkiye'nin mevcut varlığına hiçbir silâhın bedeli, içinde Türkiye'nin demokrasinin gelişmesinde saklıdır ve bütün bir hayat içinde çalışılması gerektiği için hayati bir ehemmiyettedir.

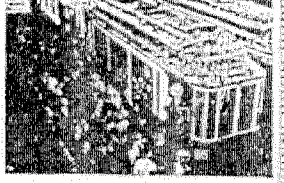
Ortaçağın sokulmuş İslamî Resullerini savirdin emrikaları

Ortaçağın sokulmuş İslamî Resullerini savirdin emrikaları... Bu makalede, İslamî resullerinin emrikaları ve onların toplum üzerindeki etkileri tartışılmaktadır.

CELAL BAYAR DİYOR Kİ:

Celal Bayar'ın programı, bu hususta kabul ve tasarruflarıyla, büyük başarıya ulaşacağına ve müstakbilin bu yolda rahatlıkla ilerleyeceğine inanıyor.

Kudüs Bir cam, İsviçreli savirdin emrikaları

Kudüs Bir cam, İsviçreli savirdin emrikaları... Bu makale, Kudüs'teki camilerin durumu ve İsviçreli emrikaların etkilerini ele almaktadır.

DEMOKRASİ BAKIMINDA İÇ DEYİM

Demokrasi bakımında iç deyim... Bu makale, demokrasi kavramının iç ve dış anlamını tartışmaktadır.

Ankara'da bir cinayet

Ankara'da bir cinayet... Bu makale, Ankara'da meydana gelen bir cinayetin detaylarını ve arka planını anlatmaktadır.

Mecliste münakaşalar

Mecliste münakaşalar... Bu makale, Meclis'te yapılan tartışmalar ve konuları ele almaktadır.

MEHMET HALİDİN FETİ HÖNMAN

Mehmet Halidin Fetih Honman... Bu makale, Honman'ın hayatı ve eserleri hakkında bilgi vermektedir.

Bir günün iki cinayeti

Bir günün iki cinayeti... Bu makale, aynı günün iki farklı cinayeti hakkında bilgi vermektedir.

Mehmet Tuncel

Mehmet Tuncel... Bu makale, Mehmet Tuncel'in hayatı ve eserleri hakkında bilgi vermektedir.

Beşgözü'nün 25 kurbanları

Beşgözü'nün 25 kurbanları... Bu makale, Beşgözü'de yaşanan bir olayın kurbanları hakkında bilgi vermektedir.

1 Mayıs 1948'de yayın hayatına başlayan Hürriyet Gazetesi, haber gazeteciliğinin de ilk örnekleri arasında yer aldı. Gazete tarafsızlığını göstermek için dönemin iki karşı görüşüne sahip liderleri, İsmet İnönü ve Celal Bayar'a aynı sayfada karşılıklı olarak yer vermişti.

Bu dönemde baskı tekniği açısından ilk denemeler yapılmaya başlanmış, Türkiye'nin ilk ofset gazetesi, Ege Güneşi, İzmir'de yayına başlamış, ancak ömrü pek uzun olmamıştır.

Türkiye'nin ilk ofset gazetesi Ege Güneşi'nin ilk sayısı

27 Mayıs 1960'da ordunun ülke yönetimine el koyması gazetelerin tirajlarında tekrar yükselmelere neden olmuştur. Nedim Çapman'ın tespitlerine göre İstanbul merkezli olarak yayınlanan bazı gazetelerin 1965'deki, yani siyasal dalgalanmaların belli bir ölçüde durulduğu dönemdeki fiili satış rakamları bir milyonun üzerine çıkmıştır. (Bkz. Tablo 3)

Tablo 3: Gazetelerin 1965 Tirajları

Hürriyet	450.000
Milliyet	180.000
Akşam	120.000
Tercüman	120.000

Cumhuriyet	95.000
Son Havadis	50.000
Yeni İstanbul	23.000
Dünya	12.000
Haber	10.000

Kaynak: Nedim Çapman, Kitle Haberleşmesi

Bu arada Ankara'da Adalet ve Ulus 17.000, Tasvir 5.000; Ankara Ekspres, Başkent, Hür Anadolu, Medeniyet, Vatan ve Yeni Tan 4 binin üzerinde satmaktadır.

İzmir'de Yeni Asır'ın tirajı 40-41.000, Demokrat İzmir'in 7-8 000, Ege Ekspres ve Ege Telgraf'ın tirajları ise 4 binin üzerindedir. Türkiye'nin bugün de yayını sürdüren en eski Ekonomi gazetesi Ticaret, 7 binin üzerindedir.

1976'nın Kasım ayında 4 büyük gazetenin toplam tirajı birbuçuk milyona dayanmıştır. (Bkz. Tablo 4)

Tablo 4: Gazetelerin 1976 Kasım Tirajları

Hürriyet	516.000
Günaydın	372.000
Tercüman	334.000
Milliyet	271.000

İzmir'de Yeni Asır'ın tirajı 54.000'dir.

1980-85 dönemi siyasi alanda suskunluk ve belirsizliklerin hakim olduğu, basın özgürlüğü açısından kısıtlamalarla dolu; ancak, tiraj açısından 1984 yılı hariç karla kapanan bir dönemdir. 1982 yılının ortalama tirajlarına göre, en fazla satış yapan 7 gazetenin toplam tirajı 2 milyon 365 bindir. (Bkz. Tablo 5)

Tablo 5: Gazetelerin 1982 Tirajları

Günaydın	425.000
Hürriyet	699.000
Tercüman	289.000

Milliyet	309.000
Cumhuriyet	79.000
Bulvar	332.000
Güneş	232.000

LOTARYA-PROMOSYON ÇILGINLIĞI

1980-1990 Dönemi, özellikle 1985 sonrası promosyon ve lotaryanın çılgınlık boyutuna ulaştığı, toplam tirajın 7.2 milyonu bulduğu dönemdir. Bu dönemde uçak dahil her şey verilmiş, “ulaşılabilir en yüksek tiraj” hedef seçilmiştir.

Bu dönemde radyo ve televizyon yazılı basının tiraj patlamasına katkı sağlamış, fakat ne yazık ki kalite en alt düzeye inmiştir. Daha sonra çıkarılan **promosyon yasası**, getirdiği sınırlamalarla bu çılgınlığa dur demiştir.

Yüksek tiraja ulaşmak için yapılan yarışta son çılgınlık çekişle uçak vermeye kadar gitmiştir

1989 Ağustos ayında yüksek tirajlı 10 gazetenin toplam tirajı 2 milyon 865 bindir. (Bkz. Tablo 6)

Tablo 6: Gazetelerin 1989 Ağustos Tirajları

Sabah	502.000
Hürriyet	495.000
Günaydın	488.000
Bugün	326.000
Milliyet	294.000
Tan	289.000
Türkiye	142.000
Cumhuriyet	113.000
Güneş	113.000
Tercuman	103.000

Kaynak: Nuri İnuğur, *Basın Tarihi*, s.466

RADYO ve TV’NİN ETKİSİ

Radyo, yazılı basına sürekli olumlu etkiler yaparken TV’lerin yayın kalitelerine bağlı olarak izleme oranları artmış, yazılı basına güçlü bir rakip haline gelmiştir. Son yıllarda yapılan araştırmaların ortalama sonuçlarına göre, bir okuyucunun, gazetesi için ayırdığı günlük süre 25 dakikadır. Buna mukabil 4-5 saat TV karşısında kalmaktadır. Bu da gazetelerin tirajlarının yavaş yavaş erimesine neden olmaktadır.

1990’lı yıllar internetin egemenliğinin önce sitelerde, daha sonra da gazetelerde yavaş yavaş kendisini gösterdiği yıllardır. Bu teknolojik gelişmeye sırt çeviremeyen yazılı basın başlangıçta internette istihbarat kaynağı olarak yararlanmış, daha sonra kendileri de internet gazeteciliğine başlamıştır. Bu konuda ilk hareket Zaman Gazetesi’nden gelmiş, Zaman 2 Aralık 1995’te internet yayıncılığına da geçmiştir. Zaman’ı, Turkish Daily News, Türkiye Milliyet, Fanatik, Hürriyet, Sabah, Akşam, Yeni Yüzyıl, Güneş, Cumhuriyet ve Milli Gazete izlemiştir. Milliyet ve Hürriyet internet gazeteciliğiyle de yetinmemiş, 2009 yılında tüm arşivini internete taşımıştır. (Bkz. Tablo 7)

Tablo 7: Gazetelerin internet yayımlarına başlangıç tarihleri

Zaman	2 Aralık 1995
Turkish Daily News	19 Mayıs 1996
Türkiye	9 Kasım 1996
Milliyet	27 Kasım 1996
Hürriyet	1 Ocak 1997
Sabah	1 Ocak 1997
Akşam	15 Eylül 1997
Yeni Yüzyıl	4 Mart 1998
Güneş	2 Nisan 1998
Cumhuriyet	7 Mayıs 1998
Milli Gazete	3 Ekim 1998

Kaynak: Ümit Aydoğan, “Yeni İletişim Teknolojileri ve Radyo Televizyon Yayıncılığında Yeni Açılımlar”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. s.72

GAZETE OKUYUCULARI

İNTERNET GAZETELERİNE TRANSFER OLDU

Eğitim düzeyi yükseldikçe, yaş 18’e doğru indikçe internet kullanımı da yaygınlaşmıştır. Eğitim durumuna göre, ilkokul mezunlarının bilgisayar kullanım oranı yüzde 11.6 iken bu oran ortaokulda 44.2 lise ve dengi okul mezunlarında 67.2 yüksekokul mezunlarında 87.9’dur. (Bkz. Tablo 8)

Aynı şekilde 67-74 yaş grubunda bilgisayar kullanımı yüzde 01.6 iken 18-24 yaş grubunda bu oran 58.3’e çıkmaktadır. (Bkz. Tablo 9)

Tablo 8: Eğitim Durumuna Göre Bilgisayar Kullanımı

Eğitim Durumu	%
İlkokul	11.6
Ortaöğretim	44.2
Lise ve dengi	67.2
Yüksekokul	87.9

Kaynak: TÜİK 2008 verileri

Tablo 9: Yaşa Göre Bilgisayar Kullanma Oranı

Yaş	%
18-24	58,3
25-34	43,3
35-44	30,4
45-54	20,0
55-64	06,9
65-74	01,6

Kaynak: TÜİK 2008 verileri

Yapılan araştırmalar bilgisayar kullanma çağının 4 yaşına kadar düştüğünü göstermektedir. Bu sonuç elbette ki olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Fakat bu gelişme aynı zamanda gazetecilik açısından sorgulandığında internet gazeteciliği için ajansaj, yazılı basın için dezavantaj oluşturmaktadır. Çünkü gazete okuma alışkanlığı önünde set oluşturan bilgisayar bağımlılığı yazılı basının tirajlarının da düşmesine neden olmaktadır.

TÜİK'İN ARAŞTIRMASINA GÖRE GAZETE İNTERNETTEN OKUNUYOR

Türkiye İstatistik Kurumu(TÜİK)'in 5321 hanede 13.314 kişi üzerinde yaptığı anket çalışmasına göre, 2008 yılı Ocak-Mart döneminde 16-74 yaş grubu hane halkı bireylerinin yüzde 34.3'ü bilgisayar kullanmaktadır. Bu

bireylerin yüzde 59.7'si her gün internete girmektedir. İnternette en çok tıklanan (kullanım amaca) ise yüzde 76'lık oranla gazete ve dergiler olmaktadır.

Gazete ve dergi okumak için internete girenlerin kentlerde oranı yüzde 76.9, kırsal alanda 72.1'dir. Veriler yaş düştükçe, eğitim düzeyi yükseldikçe internet kullanımının, dolayısıyla, internette gazete okuyanların sayısının arttığını göstermektedir.

2003-2008 yılları arasında, Basın İlan Kurumu kaynaklarına dayanarak yapılan araştırma; TÜİK'in araştırmasına göre yükselen internet gazeteciliğinin yazılı basına yansımaları göstermektedir. Aşağıdaki Tablo 10 incelendiğinde de görülebileceği gibi 2003 yılında yaygın basının günlük toplam tirajı 3 milyon 754 bin 428 iken 2004'te 42 olan gazete sayısı 43'e tirajı 4 milyon 180 bin 716'ya yükselmiş 2005 ve 2006'da da yükseliş devam etmiştir. 2007 yılından itibaren düşüş trendine giren gazeteler 2009 Mayıs'da bir milyona yakın miktarda düşmüştür.

Tablo 10: 2003-2008 Aralık Aylarında Günlük Gazetelerin Toplam Tirajları

Gazete Sayısı	Yıl(Aralık)	Günlük Toplam Tiraj	Bir önceki yıla göre artış(%)
42	2003	3,754,428	00,00
43	2004	4,180,176	+11,35
45	2005	4,456,804	+06,60
45	2006	4,558,853	+02,29
44	2007	4,507,578	-01,14
45	2008	4,316,596	-04,42

Kaynak: Basın İlan Kurumu

Tablo 11: Günlük Gazetelerin 2009 Yılında Aylara Göre Günlük Ortalamaları

Ay	Ortalama Günlük Tiraj	Gazete Sayısı	Bir önceki aya göre(%)
Şubat	4,326,307	46	00,00
Mart	4,272,584	46	-01,26
Nisan	3,618,196	46	-15,32
Mayıs	3,595,597	46	-00,63

Tablo 12: Türkiye çapında yayın yapan gazetelerin (Yaygın Basın) 2009 Haziran ayı günlük ortalama tirajları

Gazete Adı	Türü	Sayfa Sayısı	Günlük Fiili Satış Ort.
Akşam	Siyasi-Sabah	26	145.846
Anadolu'da Vakit	" - "	21	51.451
Ayrıntılı Haber	" - "	8	6.158
Bizim Anadolu	" - "	16	5.731
Bizim Gazete	" - "	8	1.011 (*)
Bugün	" - "	24	51.824
Cumhuriyet	" - "	20	58.254
Çağdaş Ulus	" - "	8	6.039 (*)
Dokuz Sütun	" - "	16	5.894
Dünya	" - "	18	26.488 (*)
Ekonomi	" - "	8	5.361
Gazete 34	" - "	8	6.239
Günboyu	" - "	16	5.904
Güneş	" - "	16	120.603
Halka ve Olaylara Tercüman	" - "	20	11.603
Halkın Gazetesi Birgün	" - "	16	5.161
Hürriyet	" - "	39.09	459.631
Hürses	" - "	8	5.190
İstanbul	" - "	16	8.402
İstiklâl	" - "	8	6.306
Milli Gazete	" - "	20	50.055
Milliyet	" - "	46.86	174.523
Ortadoğu	" - "	16	6.423
Önce Vatan	" - "	16	6.105
Posta	" - "	39.43	518.464
Radikal	" - "	19.55	37.035
Referans	" - "	18.94	16.635 (*)
Sabah	" - "	60.88	335.939
Son An	" - "	8	6.054
Son Saat	" - "	8	5.162
Sözcü	" - "	16	126.554
Star	" - "	24	100.066
Şok	" - "	12	50.540
Takvim	" - "	29.33	147.798

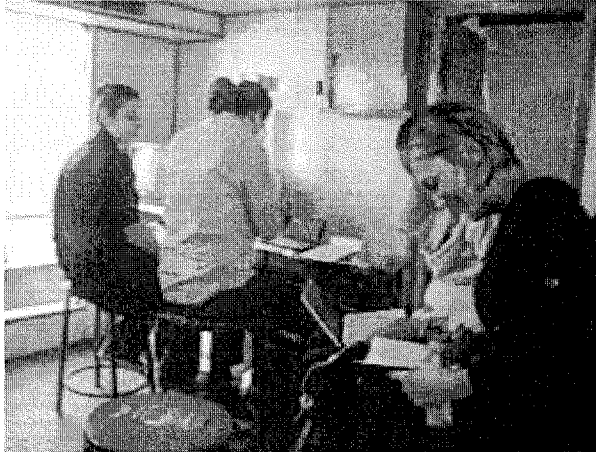
Taraf	“ - “	20	50.474
Tünaydın	“ - “	8	6.051
Türkiye	“ - “	20	141.132
Türkiye’de Yeniçağ	“ - “	20	50.938
Vatan	“ - “	33.91	181.158
Yeni Asya	“ - “	12	7.423
Yeni Devir	“ - “	8	6.047
Yeni Mesaj	“ - “	12	5.443
Yeni Nesil	“ - “	8	6.469
Yeni Şafak	“ - “	24	102.837
Yeniğün	“ - “	8	6.040
Zaman	“ - “	32	789.665

(*) İşaretli gazeteler haftada bir gün yayınlanmaz.

Kaynak: Basın İlan Kurumu

ŞİMDİ DE 3G TEKNOLOJİSİ

Televizyon ve internet gazeteciliğinden yara alan yazılı basın şimdi de 3G teknolojinin etkileriyle karşı karşıyadır. Bu teknolojiyi kullanan televizyonlar habere daha hızlı erişerek izleyicilerine ulaştırmakta, internet gazeteleri aynı hızla okuyucularının karşısına çıkmaktadır. Yazılı basın ise kaynağa ulaşımında bu sürati yakalasa bile, okuyucularına en erken bir gün sonra ulaştırabilmektedir. İnternet gazeteleri naklen yayın yapar hale gelmiştir. Genç kuşak bu nedenlerle internet gazetelerini tercih ederken, ancak orta yaşın üzerindeki gazetelerine vefa göstermektedir.

Yazılı basın 3G teknolojisini habere ulaşım ve alınan haberin merkeze ulaştırılmasında kullanabilecektir.

SONUÇ

Sonuç olarak, haberde sürat açısından yazılı basının internet gazeteleri ve televizyonları yakalama imkanı yoktur. O halde, mevcudiyetini korumak ve daha da ötesi tiraj alabilmek için farkındalık yaratacak başka avantajlar aramak zorunluluğundadır. Bu konuda yazılı basının diğer kitle iletişim araçlarına göre üstün yönlerini araştırıp, bularak harekete geçirmek gerekmektedir.

Yazılı basının nostaljik özelliklerinin yanı sıra, saklanabilir olması, yetmemektedir. Araştırma ağırlıklı haberciliğe yönelmesi ve lokal yayına yüzünü dönmesi gerekmektedir. Burada tabii ki 3G teknolojisinden yararlanacaktır. Ancak bu teknolojiyi habere ulaşım ve alınan haberin merkeze aktarımında kullanabilecektir. Araştırmacı gazeteciliğin dışında akla gelen, yaygın basının Ege Bölgesi örneğinde görüldüğü gibi bölgesel eklere öncelik vermesi ve yerel gazeteler çıkarması gelmektedir. Aksi takdirde 3G basında tekelleşmeyi artıracak, toplam tiraj süratle düşüşünü sürdürerek yazılı basının sonunu hızlandıracaktır.

Tirajın büyük bölümü Basın İlan Kurumu'ndan ilan alan yaygın basına ait olması nedeniyle hesaplamalar hep sayısı 42 ile 46 arasında değişen İstanbul çıkışlı gazeteler üzerinde yapılmaktadır. (Bkz. Tablo 12) Halbuki TÜİK verilerine göre Türkiye'de 5 bin 665 gazete ve dergi yayınlanmaktadır. Bu gazete ve dergilerin yıllık(2008) toplam tirajları 2 milyar 665 milyon 434 bin 454'dür. Yukarıda sözü edilen yaygın basın grubunda yer alan gazetelerin toplan tirajı ise bir milyar 575 milyon 557 bin 540'dır. Bu hesaba göre 5 bin 620 bölge gazetesi ve dergilerin yıllık toplan tirajı bir milyar 89 milyon 876 bin 914'tür.

TÜİK'in verileri tüm yazılı basının yüzde 95.7'sinin gazete(5421) olduğunu 2008 yılında 2007'ye göre gazete sayısının yüzde 0.2 azaldığı toplam tirajın ise 7.9 arttığını göstermektedir. Yaygın basında düşüş yaşandığına göre artış bölge gazeteleri ve yerel basına aittir. Bu da yukarıdaki tezimizi doğrulamakta, çıkış yolunun yerel basından geçtiğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

Alankuş, Sevda (Der.), *Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya*, IPS İletişim Vakfı Yayınları Zafer Matbaası, İstanbul, 2003.

Aydoğan Ümit, *Yeni İletişim Teknolojileri ve Radyo Televizyon Yayıncılığında Yeni Açılımlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009

Basın İlan Kurum 1990, 1995, 2000, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, verileri

Çapman, Nedim; *Kitle Haberleşmesi*, Etiket Matbaası, İzmir, 1970

Gürbüz Sevim, *Kitle Haberleşmesi*, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1980

İnuğur, Nuri, *Türk Basın Tarihi*, Erdini Basım ve Yayınevi, İstanbul, 1992

Kavaklı Oğuzhan, *Türk Basınında Tiraj Çıkmazı*, Tercüman Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş. – İzmir(Tesisleri), 1989

Törenli, Nurcan, *Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamı*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ertem Matbaası, Ankara, 2005.

Oral, Fuat Süreyya, *Türk Basın Tarihi*, Yeni Adım Matbaası, Ankara, 1967

TÜİK, 2007, 2008 verileri